

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Δυσλεξία και εκπαιδευτική πράξη

του Κωνσταντίνου Θώδη *

Η εικόνα που προβάλλεται και έχει επικρατήσει για το παιδί με «μαθησιακές δυσκολίες» είναι η εικόνα ενός έξυπνου παιδιού, το οποίο όμως δεν τα καταφέρνει σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα στο σχολείο. Τα παιδιά με «μαθησιακές δυσκολίες» εντοπίζονται στη συντριπτική πλειοψηφία τους, αφού έχουν ήδη αποτύχει στο σχολείο. Ο όρος όμως που κυριαρχεί, είναι ο όρος «δυσλεξία» - dyslexia - ελληνογενής όρος, η οποία θεωρείται ως «μητέρα» των μαθησιακών δυσκολιών.

Ο Ρ. Ντέιβις πιστεύει ότι: «η δυσλεξία δεν είναι αποτέλεσμα εγκεφαλικής ή νευρικής βλάβης, όπως πίστευαν πολλοί στο παρελθόν, αλλά είναι προϊόν της σκέψης και ένας ιδιαίτερος τρόπος αντίδρασης στο αίσθημα της σύγχυσης. Η νοητική λειτουργία που προκαλεί τη δυσλεξία είναι κυριολεκτικά ένα χάρισμα. Είναι μια φυσική ικανότητα, ένα ταλέντο.»

Η δυσλεξία είναι μια ειδική μαθησιακή δυσκολία που αναφέρεται στη χρήση και κατανόηση του γραπτού λόγου με ότι αυτό συνεπάγεται. Αναφερόμαστε στα παιδιά με επαυξημένο ή γενικότερα «κανονικό» νοητικό δυναμικό πεδίο. Η δυσλεξία λοιπόν δεν είναι ασθένεια. Είναι το αποτέλεσμα μιας αυξημένης ικανότητας αντίληψης. Αναφέρουμε ενδεικτικά τα ονόματα των Η. Κ. Andersen, L. D. Vinci, S. G. Disney, Th. Edison, Al. Einstein και Tom Cruz προικισμένων και ταλαντούχων δυσλεκτικών που έγιναν διάσημοι.

Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζουν συνδυασμούς μιας ποικιλίας χαρακτηριστικών ή αδυναμιών. Αυτά μπορεί να είναι κατά τομέα:

Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Η

Κρατούν το βιβλίο κοντά στα μάτια
Δείχνουν τις λέξεις με το δάχτυλο
Παράφραση λέξεων
Διπλασιασμός λέξεων ή συλλαβών

Δεν διαβάζουν με άνεση και ροή
Ελλιπής κατανόηση ορισμένων λέξεων
Φτωχή εστίαση και κίνηση ματιών
Διαβάζουν δυνατά
Αντιμεταθέσεις λέξεων ή συλλαβών
Παράλειψη λέξεων
Ξαναδιαβάζουν την ίδια γραμμή
Πηδούν σειρές όταν διαβάζουν
Δεν σταματούν στα σημεία στίξης
Κατσουφιάζουν όταν διαβάζουν

Γ Ρ Α Φ Η

Πιέζει το μολύβι όταν γράφει
Έλλειψη των διαστημάτων ανάμεσα στις λέξεις
Ποικίλα ύψη των γραμμάτων
Κρατά το μολύβι σφιχτά ή αδέξια
Έλλειψη αυτόματης ανάκλησης του αλφαβήτου
Άτακτη θέση γραφής στο χαρτί
Αντιστροφές γραμμάτων - ανάποδα
Δυσκολία να γράψει πάνω στις γραμμές
Δεν έχει εδραιωθεί η ξεκάθαρη υπερίσχυση του ενός χεριού
Γυρίζει το χαρτί ή το σώμα όταν γράφει

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Παράλειψη των αρχικών ή τελικών γραμμών
Προβλήματα στην ακουστική αντίληψη
Ορθογραφικά λάθη στα φωνήεντα
Σύγχυση μεταξύ των : α - ε , α - ζ , β - δ , θ - φ , τ - π , ζ - φ , ψ - σ .
Η προφορική ορθογραφία είναι καλύτερη από τη γραπτή
Αντιστροφές γραμμάτων
Λάθος αριθμός γραμμάτων στις λέξεις - αδυναμία να διευκρινήσουν διαφορές μεταξύ των συμπλεγμάτων

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Αντιστρέφει τους αριθμούς
Συνήθως βάζει τους αριθμούς οριζόντια για να αποφύγει τους οριοθετημένους κανόνες
Συνήθως μετρά με τα δάχτυλα
Δυσκολία στην εκμάθηση της ώρας
Δυσκολία στο να τοποθετεί τους αριθμούς στην πρόσθεση - κάθετος τρόπος
Δυσκολία στην επίλυση προβλημάτων
Φτωχός από μνήμης υπολογισμός - πρόσθεση , αφαίρεση , πολλαπλασιασμός
Φτωχή αντίληψη και κατανόηση των αριθμών

Γενικά τα δυσλεκτικά άτομα έχουν πολύ αυξημένη συνείδηση του περιβάλλοντός τους . Είναι πιο περίεργα από το μέσο άτομο . Σκέφτονται κυρίως με εικόνες παρά με λέξεις . Είναι εξαιρετικά δαισθητικά και διορατικά . Σκέφτονται και αντιλαμβάνονται πολυδιάστατα χρησιμοποιώντας όλες τις αισθήσεις . Μπορούν να βιώνουν τη σκέψη ως πραγματικότητα και έχουν ζωηρή φαντασία . Συνήθως ο δυσλεκτικός μαθητής γράφει ότι ακούει . Έτσι δεν γράφει « ευτυχισμένος » αλλά « ευτυχιζόμενος » . Δυσκολεύεται να κατανοήσει τι ζητά ο δάσκαλος όταν του πει : « Διάβασε τη δεύτερη παράγραφο » γιατί έχει δυσκολία προσανατολισμού στο χώρο . Επίσης ρωτά συχνά : « Τι είναι τώρα , πρωί ή απόγευμα ; » ή « Τι μέρα έχουμε σήμερα και τι μέρα πριν ή μετά ; » - έλλειψη προσανατολισμού και στο χρόνο . Παρουσιάζει ακόμα έλλειψη ακουστικής ενημερότητας ή διάκριση . Δεν έχει την ευχέρεια να διακρίνει την ηχητική ομοιότητα λέξεων π.χ σκάει , πάει . Ο ήλιος σκάει στην ανατολή . Ο μαθητής πάει στο σχολείο . Υπάρχει περίπτωση να μπορεί το παιδί να διαβάσει άνετα ένα κείμενο , αλλά να μην το κατανοεί . Πρόκειται για υπερλεξία . Ωστόσο στη δυσλεξία παρατηρείται δυσχερής ανάγνωση και δυσχερής κατανόηση . Η δυσλεξία δεν πρέπει να συνδέεται με τη μη τήρηση ορθογραφικών κανόνων . Η δυσγραφία ανήκει στο ευρύτερο πλαίσιο της δυσλεξίας . Πάντως η πλειοψηφία των παιδιών έχουν δυσκολίες στην ανάγνωση , τη γραφή , την ορθογραφία ή και συνδυασμό αυτών . Επίσης και στα μαθηματικά . Το όριο για να διαπιστώσουμε αν συντρέχει λόγος δυσλεξίας είναι η ηλικία των 9 ετών . Αν και μετά την ηλικία αυτή συνεχίζεται η « συμπτωματολογία » υπάρχει λόγος ανησυχίας . Υπάρχει διαφοροποίηση δυσκολιών από παιδί σε παιδί . Στο πρόγραμμα παρέμβασης ο εκπαιδευτικός ξεκινά πάντα από αυτά που μπορεί να κάνει το παιδί . Όταν ο δάσκαλος με τη στάση του τονίζει την « αδυναμία » του παιδιού , τότε αυτό ψυχικά « σηκώνει τα χέρια του » . Οι σοβαρές αναγνωστικές δυσκολίες αντικατοπτρίζουν :

1. Ποιότητα λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος
2. Επίπεδο ψυχικής υγείας του παιδιού και
3. Ενδοοικογενειακό κλίμα

Το τίμημα είναι η σημαντική απώλεια του εργατικού δυναμικού . Το πρόβλημα είναι πρόκληση και ταυτόχρονα πρόσκληση για τον εκπαιδευτικό . Δεν είναι απειλή με την έννοια ότι ο εκπαιδευτικός σηκώνει « ψηλά τα χέρια » . Ο όρος δεν είναι ηττοπαθής . Όταν συντρέχουν οι κατάλληλες συνθήκες , στο χρόνο που χρειάζεται , ένα πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις ανάγκες των μαθητών μπορεί να έχει

αποτέλεσμα . Αναφέρουμε ενδεικτικά μερικές τεχνικές και εκπαιδευτικές μεθόδους για τους μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες :

1. Για μαθητές με αναγνωστική δυσκολία υπάρχουν ειδικά προγράμματα συνανάγνωσης με μαγνητοφωνημένες λέξεις και κείμενα
2. Για μαθητές με δυσκολία στη γραφή ένα μικρό μαγνητόφωνο μπαταρίας βοηθά το παιδί να απαντήσει προφορικά σε tests και ερωτήσεις και μετά να απομαγνητοφωνήσει τα προφορικά γράφοντάς τα
3. Ο μαθητής που δεν μπορεί να γράψει ευανάγνωστα , Αντιστρέφει γράμματα , αριθμούς ή σύμβολα - π.χ + αντί x - πρέπει να διδαχθεί τη δακτυλογράφηση όσο πιο νωρίς είναι δυνατόν . Κάθε μάθημα δακτυλογράφησης είναι πρόσθετα ένα μάθημα για τα σημεία στίξης , την ορθογραφία και το λεξιλόγιο . Όμως δεν πρέπει να εγκαταληφθεί η προσπάθεια για τη γραφή με το χέρι
4. Για τη διδασκαλία της ορθογραφίας λέμε τη λέξη , αναλύουμε τη λέξη ένα - ένα γράμμα προφορικά και μετά τη γράφουμε . Γράφουμε με κάρτα τη λέξη με διαφορετικό χρώμα κάθε γράμμα κλπ.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να επιμένει κυρίως στο ψυχολογικό πεδίο. Πρέπει να εξιχνιάσει και να διαγνώσει τι σκέφτεται το παιδί . Να έχει μια σωστή εικόνα για τα ελλείμματα και τις δυνατότητές του .

* Ο Κωνσταντίνος Θώδης είναι δάσκαλος ειδικής αγωγής

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

ΑΓΑΛΙΩΤΗΣ Ι. Μαθησιακές δυσκολίες στα Μαθηματικά ,

« Ελληνικά Γράμματα » Αθήνα 2000

ΔΡΑΚΟΣ Γ. Ειδική Παιδαγωγική προβλημάτων Λόγου &

Ομιλίας , « Ατραπός » Αθήνα 1999

ΚΑΡΑΠΕΤΣΑΣ Α. Η δυσλεξία στο παιδί , « Ελληνικά

Γράμματα » Αθήνα 1997

ΝΤΕΪΒΙΣ Ρ. Το χάρισμα της δυσλεξίας , « Εκδόσεις

Καστανιώτη» Αθήνα 1998

ΠΑΝΤΕΛΙΑΔΟΥ Σ. Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική

Πράξη «Ελληνικά Γράμματα » Αθήνα 2000

ΣΤΑΣΙΝΟΣ Δ. Παραδόσεις στα πλαίσια του μαθήματος

« Δυσλεξία » στο Τμήμα Ειδικής Αγωγής του

ΔΔΕ της Σχολής Επιστ. Αγωγής του

Πανεπιστημίου Ιωαννίνων 2001

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ Κ. Ιδιαίτερες δυσκολίες και ανάγκες στο

Δημοτικό σχολείο « Ατραπός » Αθήνα 2000 .

